

POD POVEĆALOM ▶

Hoće li Elon Musk poštivati novo europsko zakonodavstvo protiv širenja dezinformacija?

Autor/ica: Velibor Mandić 7 studenoga, 2022 (https://faktograf.hr/2022/11/07/)

Tehnologija i demokracija: Muskovo preuzimanje Twittera ovih se dana pred nama raspliće kao nekakva televizijska sapunica s puno šokantnih detalja.

ilustracija: Faktograf.hr

Zamislite da ste mladić koji sanja o brzim automobilima, jurilicama koje mogu potegnuti od nula do sto za samo nekoliko sekundi, koje zagrne kada se zaustavite ispred lokalnog kafića i impresioniraju sve prisutne momke i djevojke koji u tom trenutku na terasi ispijaju kavu. Uspijete uštedjeti nešto novca i kupiti nabrijano rabljeno vozilo koje, tvrdio je prodavač, može na otvorenoj cesti povući preko dvjesto na sat ako samo malkice dodate gas. U razdraganom raspoloženju isplatite prodavatelju sve u gotovini, s vozilom koje ste upravo kupili ubrzate prema spomenutom kafiću, a kad tamo – svi krenu ismijavati vaš izbor, govoreći da ste previše platili za tu kmtiju koju i tako nećete nigdje moći brzo voziti jer su sve ceste uske i vijugave s ograničenjima brzine i čestim kontrolama strogo lokalnog prometnog policajca. A vi si u sebi tada samo mislite – „e vidjet ćete svi vi jednoga dana...”

Tako se, lako je moguće, ovih dana osjeća najbogatiji čovjek na svijetu **Elon Musk** nakon što je kupio Twitter i nakon što ga udaraju sa svih strana – Europa mu veli (https://www.wsj.com/articles/eu-official-warns-elon-musk-after-he-buys-twitter-the-bird-will-fly-by-our-rules-11666963706) da će morati poštivati neke nove jako stroge propise, američki organi razmatraju malo istražiti (https://www.washingtonpost.com/us-policy/2022/11/01/musk-twitter-treasury-department-review/) cijelu transakciju, viđeniji tviteraši poput književnika **Stephena Kinga** sprdaju (https://twitter.com/stephenking/status/1587042605627490304) ideju o mjesečnoj pretplati, a ekonomski analitičari mu poručuju da je za te novce, 44 milijarde dolara, mogao kupiti i nešto bolje od tvrtke kojoj zapravo i ne ide (https://www.vox.com/recode/23041717/twitter-musk-business-plan-peter-kafka-column) baš bog zna što.

Musk je međutim tip koji se dosad snalazio u raznim kriznim situacijama, te i ovaj put zacijelo gunđa sebi u bradu – „Pokazat ću vam svima, samo gledajte...”

Tko uopće koristi taj Twitter?

Lako bi bilo zafrkavati se s cijelom situacijom oko Twittera, što uostalom Elon Musk dvosmisleno-provokativno-izazivačko-šaljivim objavama danonočno i čini, da se zapravo ne radi o vrlo ozbiljnom političkom i društvenom problemu koji se ovih dana pred nama raspliće kao nekakva televizijska sapunica s puno šokantnih detalja.

Twitter po brojnim parametrima ne spada u najjače internetske platforme jer svjetska populacija u prosjeku i dalje najviše vremena provodi na Facebooku, TikToku, Instagramu i YouTubeu, no razlika je u tome što Twitter intenzivno koriste najmoćniji ljudi, oni koji su popularni, koji donose važne odluke ili šalju medijske informacije – političari, bogataši, poslovnjaci, poduzetnici, ulagači, estradne zvijezde, glumci, institucije, mediji, novinari.

Radi se često o vrlo utjecajnim pojedincima, onima koji možda planiraju kupiti udio u Rimac Automobilima ili u Fortenovi, koji su u ovom trenutku u privatnom luksuznom zrakoplovu na letu između Londona i Singapura te uz šampanjac proučavaju burzovne izvještaje. Oni ne vrte u beskraj pomalo blesave video uratke po TikToku i ne skrolaju mutnjikave fotografije polupijanih obitelji s roštilja u zagorskoj kleti na Facebooku, nego na Twitteru prate one koji drmaju svijetom ekonomije i politike. Da ste vi netko planetarno utjecajan i popularan, imali biste račun na Twitteru jer to je mjesto na kojemu se poruke šalju, primaju i dijele kratko, jasno i vrlo brzo.

Zato Elon Musk toliko voli Twitter i zato ga toliki štiju, a što dokazuje preko stotinu milijuna onih koji ga prate na toj društvenoj mreži.

A gdje je tu lova?

Početni problem koji Muska ovih dana prilično muči je isto što tlači i vas – lova. Zeznuo se jer je za Twitter platio previše – morao je naime izbrojati 44 milijarde zelembaća koje je obećao prije pola godine, a od tada do danas cijene tehnoloških gorostasa su se strogošale – Alphabet (vlasnik Googlea) srozao se skoro 30%, Meta (Facebook) preko 50%, a Amazon i Microsoft oko 20%. Svijetla točka je Apple koji danas vrijedi (<https://news.yahoo.com/apple-now-worth-more-alphabet-135043853.html>) koliko Alphabet, Amazon i Meta zajedno. Novi vlasnik Twittera se stoga mora snalaziti u vrijeme kada društvenim mrežama ne ide baš najbolje i smišljati kako popraviti negativni saldo na računu.

Kada je Musk najavio da će početi naplaćivati verifikaciju računa burno su negodovali mnogi, osobito (<https://twitter.com/StephenKing/status/1587042605627490304>) književnik Stephen King, no javili su se i oni koji su spremni platiti ako treba i stotinu dolara mjesečno jer, kako je kazao (<https://youtu.be/IZTIY9qoQL0?t=215>) jedan američki investitor, upravo se na Twitteru pronalaze nove poslovne prilike i dobri kontakti. Verificirani računi su, podsjetimo, prepoznatljiviji po kvačici koju je do sada na zahtjev Twitter odobravao besplatno i koja uglavnom znači da se radi o nekom autentičnom, aktivnom i društveno značajnom. Takvu kvačicu pored naziva profila imaju, primjerice, Vlada RH, Andrej Plenković ili Faktograf, a vjerojatno bi je lako mogli dobiti i Ured predsjednika RH ili Narod hr ako podnesu online zahtjev.

U vrijeme pisanja ovog teksta naveliko se priča (<https://www.cnet.com/news/social-media/twitter-appears-to-roll-out-pay-for-verification-plan-in-ios-update/>) da će Musk zaista početi naplaćivati kvačicu, no ne kroz verifikacijski proces nego kroz Twitter Blue opciju, nakon američkih međuzbora (<https://edition.cnn.com/2022/11/06/tech/twitter-verification-delay-midterms/index.html>) koji se održavaju ovog utorka, a što bi možda moglo dati neke ideje i drugim društvenim mrežama. Kako biste uostalom vi reagirali da Facebook, Instagram ili WhatsApp zatraže mjesečnu pretplatu, biste li spremno i pokorno upisali broj kreditne kartice ili bijesno poništili vaš račun i izbrisali aplikaciju s telefona?

Kako u tjedan dana sve razbucati?

Još uvijek nije potpuno jasno što Elon Musk želi postići preuzimanjem Twittera, no iz njegove dosadašnje karijere znamo da se ne predaje lako te da je spreman uhvatiti se u koštac s naizgled bezizlaznim situacijama. Muskov smo lik i djelo, djetinjstvo i poslovne poteze već ranije analizirali na Faktografu (<https://faktograf.hr/site/2022/05/11/elon-musk-u-lovu-na-twitter/>), a brzi i kaotični događaji oko društvene mreže koju je kupio ovih dana još jednom dokazuju da se radi o čovjeku koji je uvijek spreman iznova šokirati i pozornost javnosti usmjeravati na sebe dok istovremeno njegov tim efikasno djeluje u pozadini.

Musk je naime u Twitter uletio s odanim mu knjigovođama, menadžerima i programerima (dobrim dijelom iz Tesle (<https://www.businessinsider.com/elon-musk-tesla-engineers-twitter-no-experience-designing-social-networks-2022-11>)), zatražio danonočni rad (spavalo se u kancelarijama na podu), mnogim uposlenicima Twittera ograničio pristup prostorijama i serverima tvrtke, te krenuo češljati poslovne papire, računalne kodove i algoritme.

U Twitteru je posljednjeg petka u listopadu zatekao skoro osam tisuća zaposlenih (otprilike koliko ima ZG Holding), a nakon prvog petka u studenom ih je upola manje, nakon što su otkazi ekspresno podijeljeni e-mailovima. Tako je potjerao (<https://techcrunch.com/2022/11/04/elon-musk-twitter-layoffs/>) timove zadužene za pitanja ljudskih prava, za etičku upotrebu umjetne inteligencije i transparentnost algoritama, za verifikaciju identiteta osoba koje se na mreži predstavljaju kao aktivni političari, a osakatio je i odjel koji se bori protiv rasparčavanja dezinformacija i govora mržnje.

Negativne reakcije na događaje u Twitteru stižu sa svih strana, među ostalim iz Ujedinjenih naroda (<https://www.reuters.com/technology/un-urges-musk-safeguard-human-rights-twitter-2022-11-05/>) i od američkog predsjednika (<https://www.cnn.com/2022/11/04/politics/joe-biden-elon-musk-twitter/index.html>) **Joe Bidena**, neki veliki oglašivači pauziraju (<https://www.cbsnews.com/news/twitter-elon-musk-general-mills-audi-pause-ads/>) reklame, te je oko milijun korisnika ugasilo račune u znak prosvjeda. Ništa od toga, međutim, ne ometa Muskovu operaciju koja se ovih dana u svim uredima Twittera po svijetu izvodi bez milosti, brutalno i brzo, a navodno s ciljem smanjenja troškova i nagomilanih dugova.

A kada će Trump opet tvitati?

One najvažnije promjene koje ćemo kao korisnici interneta osjetiti svi dogodit će se uskoro u sadržaju koji bi, ako se ostvare Muskove najave o potpunoj slobodi govora na njegovoj društvenoj mreži, mogao postati rasadnik uvreda, mržnje i psovki. Svi kojima su u prošlosti ukinuti računi nakon što su kršili smjernice Twittera (među kojima (<https://www.wsj.com/story/the-people-permanently-banned-from-twitter-52b85992>) su Donald Trump (<https://faktograf.hr/site/2021/01/12/zabrana-trumpovih-profila-nije-cenzura-ali-jest-povod-za-preispitivanje-moci-drustvenih-mreza/>), **Steve Bannon**, **Alex Jones**) još uvijek ne mogu početi opet tvitati jer se uvode nova pravila koja će, veli ([https://twitter.com/elonmusk/status/1587669814188953601?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwterm%5E1587669814188953601%7Ctwgr%5Ed2ed9c3ad36353ae0399bd068d121051398451c2%7Ctwcon%5Esl_&](https://twitter.com/elonmusk/status/1587669814188953601?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwterm%5E1587669814188953601%7Ctwgr%5Ed2ed9c3ad36353ae0399bd068d121051398451c2%7Ctwcon%5Esl_&_) musk-says-) Musk, biti dogovorena za nekoliko tjedana. No, cijeli svijet nestrpljivo očekuje hoće li se i kada Trump vratiti s tvitovima i tako označiti početak novih podjela u društvu između onih koji će reći da se, eto, vratila sloboda misli, i svih ostalih koji će sve protumačiti kao novi val mržnje i diskriminacije.

Može li Hrvatska Musku reći odlučno – ne, u našem dvorištu tvoje ideje o razuzdanoj slobodi svakojakog izražavanja neće proći, ne dolazi u obzir da naša djeca na Twitteru pronađu bilo kakve poruke koje odašilju rasizam, šovinizam, antisemitizam, mržnju prema ženama i ranjivim skupinama? Lijepa naša protiv moćnog Muska vjerojatno nema baš neke šanse, ali kao članica Europske unije mogla bi imati brojne benefite budu li se poštivali novi EU propisi kojima se namjeravaju uvesti red i disciplina u digitalnim okruženjima. Velikim platformama, primjerice vlasnicima Googlea i Facebooka, pa tako i Twitteru, EU uvodi vrlo striktna pravila i velike kazne za svako širenje lažnih vijesti, dezinformacija i sadržaja koji je nezakonit u državama članicama.

Kako će Europa stati na kraj Musku?

Akt o digitalnim uslugama (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022R2065&from=EN>) i Akt o digitalnim tržištima (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022R1925&from=EN>) friški su propisi Europske unije koji će u nadolazećim mjesecima pomalo stupati na snagu, a cilj im je u potpunosti promijeniti europski pristup digitalnoj ekonomiji i društvenim mrežama.

Europski dužnosnici već su poručili Elonu Musku da će na europskom tlu morati igrati po europskim pravilima, na što je bogatun odgovorio da će, nema problema, poštivati slovo zakona. To bi značilo da će ne samo Twitter, već i Facebook, Instagram i ostale platforme morati same uklanjati sadržaj koji nije u skladu sa zakonima pojedine članice EU, a ako to ne učine slijede im drastične kazne.

U Njemačkoj i Austriji su primjerice na snazi propisi o zabrani negiranja Holokausta, što znači da društvene mreže ubuduće budno trebaju paziti da se na njihovim stranicama ne pojavi ništa što je protivno tim zakonima. Umanjivanje ili potpuno negiranje stradavanja Židova u Drugom svjetskom ratu je, naime, učestali problem na internetu, a na Twitteru su se, piše (<https://www.nytimes.com/2022/11/01/technology/musk-twitter-antisemitism-security-group.html>) New York Times, pojačale antisemitske poruke odmah nakon što je Musk preuzeo vlasništvo.

Rasisti i antisemiti su s anonimnih Twitter računa organizirano krenuli testirati koliko daleko mogu ići u govoru mržnje, bez da ih računalni algoritmi ili zaduženi za kontrolu sadržaja zaustave te se tako vrijeđanje Afroamerikanaca povećalo (<https://variety.com/2022/digital/news/twitter-n-word-racist-slurs-musk-trolling-campaign-1235417866/>) pet puta u samo 12 sati. Radi se o koordiniranim akcijama koje su najavljivane (<https://www.nytimes.com/2022/10/28/technology/musk-twitter-antisemitism.html>) u mračnim zakutcima interneta, primjerice chan foruma, a rezultat su poruke poput: „Sada kada je Elon preuzeo Twitter, vrijeme je da upotrijebimo naše sposobnosti,“ objavljene od strane anonimnog autora koji je potom pozvao da se krene u zadirkivanje Židova na Twitteru.

Takvi se vrijeđajući tvitovi uopće ne bi smjeli pojavljivati na ekranima europskih korisnika interneta jer bi ih, sukladno novim europskim pravilima, sama društvena mreža ubuduće morala uklanjati.

Ima li sličnosti između dezinformacija i pesticida?

Nije međutim jasno kako zacrtano provesti u digitalnoj praksi te hoće li biti stvarnog dogovora u srazu Elona Muska, koji najavljuje potpunu slobodu govora na Twitteru, i Europske unije koja se, barem na papiru, diči novom pristupu u zauzdavanju utjecaja digitalnih platformi. Možemo li vjerovati administraciji Europske unije da će se znati obračunati s moćnicima iz Silicijske doline i konačno zaustaviti srozavanje povjerenja u institucije i demokratske vrijednosti, da će znati jednom Musku, iako je toliko bogat i moćan, odrapiti gadnu novčanu i drugu kaznu kad god ne poštuje naše zakone?

Dosadašnja iskustva, nažalost, kazuju da je EU pomalo jalova i spora kada se radi o zaštiti građana jer tek je prije dva mjeseca otvorila ured u San Franciscu kako bi pregovarala s digitalnim divovima. Dobar dio posla za taj ured obavljat će diplomatska predstavništva EU država, primjerice Njemačke ili Francuske koje imaju konzulate u sjevernoj Kaliforniji, dočim Hrvatska, kao uostalom i većina drugih istočnoeuropskih država, nema takvih predstavništava (najbliži hrvatski konzulat je u Los Angelesu).

Za sada nije poznato jesu li predstavnici EU zatražili sastanak s Elonom Muskom ili s nekim u sjedištu Twittera u San Franciscu kako bi se pregovaralo o poštivanju EU zakona u budućnosti, ali ostaje nam ponadati se da će elitni Europljani biti uporniji u zaštiti svojih građana od štetnih pojava na digitalnim platformama nego što su dosad bili u nekim drugim područjima. Čisto za usporedbu uzimimo kako se vlasti bilo država članica, bilo Unije, odnose prema opasnim pesticidima. Flufenacet je primjerice, tvar (<https://www.agroklub.com/zastitna-sredstva/aktivne-tvari/flufenacet-18/>) za suzbijanje korova koja truje pitku vodu i koja je, zbog lošeg utjecaja na okoliš, još od 2004. godine na europskoj listi pesticida koje treba zamijeniti nečim boljim i manje nezdravim. Unatoč takvim preporukama, prodaja Flufenaceta se od 2014. udvostručila (<https://www.investigate-europe.eu/en/2022/data-the-true-scale-of-europes-pesticide-problem-remains-hidden/>), s tim da se samo u 2020. godini povećala za preko 30 posto. Radi se o podacima o prodaji, dok detalji o stvarnoj upotrebi na njivama i farmama nisu lako dostupni. Europska unija obvezala se srezati upotrebu pesticida za pola u idućih osam godina, dakle do 2030. godine, no prikupljanje podataka (<https://www.investigate-europe.eu/en/2022/measuring-pesticides-use/>) je šlampavo i netransparentno.

Ako će se Europa na isti način odnositi i prema svemoćnim digitalnim platformama iz Sjedinjenih Država, jer ne postoje europski Googleovi, Facebookovi i Twitteri, onda će Elon Musk moći na pravila odmahivati rukom, kao što to i do sada često čini. Uostalom, i većina nas na ružne riječi i dezinformacije na internetu reagira odmahivanjem rukom, kao i na pesticide za koje uglavnom prešutno mislimo da ih je, eto, nemoguće izbjeći.

**Ovaj tekst je dio serijala "Tehnologija i demokracija" u kojem analiziramo utjecaj brzih tehnoloških promjena na demokratska društva. Tekst je objavljen u okviru programa poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije.*

► DONALD TRUMP ([HTTPS://FAKTOGRAF.HR/TAG/DONALD-TRUMP/](https://faktoGRAF.hr/tag/donald-trump/)), ELON MUSK ([HTTPS://FAKTOGRAF.HR/TAG/ELON-MUSK/](https://faktoGRAF.hr/tag/elon-musk/)), EU ([HTTPS://FAKTOGRAF.HR/TAG/EU/](https://faktoGRAF.hr/tag/eu/)), TEHNOLOGIJA I DEMOKRACIJA ([HTTPS://FAKTOGRAF.HR/TAG/TEHNOLOGIJA-I-DEMOKRACIJA/](https://faktoGRAF.hr/tag/tehnologija-i-demokracija/)), TWITTER ([HTTPS://FAKTOGRAF.HR/TAG/TWITTER/](https://faktoGRAF.hr/tag/twitter/))

L I V E B L O G

DEZINFORMACIJE O KORONAVIRUSU ([HTTPS://FAKTOGRAF.HR/LIVE-BLOG-DEZINFORMACIJE-O-KORONAVIRUSU/](https://faktoGRAF.hr/live-blog-dezinformacije-o-koronavirusu/))

Imate prijedloge, pohvale ili kritike? Uočili ste neku izjavu za koju vjerujete da bi je Faktograf trebao obraditi? Sumnjate u točnost viralnih objava na društvenim mrežama? Pišite nam na info@faktoGRAF.hr (<mailto:info@faktoGRAF.hr>) ili nas kontaktirajte putem Twittera (<https://twitter.com/FaktografHR>) ili Facebooka (<https://www.facebook.com/faktoGRAFhr>).

POVEZANO

Tehnologija i demokracija (5): Umjetna inteligencija i pojeftinjenje kile mozga (<https://faktoGRAF.hr/2022/12/27/tehnologija-i-demokracija-5-umjetna-inteligencija-i-pojeftinjenje-kile-mozga/>)
27 prosinca, 2022

(<https://faktoGRAF.hr/2022/12/27/tehnologija-i-demokracija-5-umjetna-inteligencija-i-pojeftinjenje-kile-mozga/>)

Tehnologija i demokracija (4): Kruh naš svagdašnji doraden genomski (<https://faktoGRAF.hr/2022/12/23/tehnologija-i-demokracija-4-kruh-nas-svagdasnji-doraden-genomski/>)
23 prosinca, 2022

(<https://faktoGRAF.hr/2022/12/23/tehnologija-i-demokracija-4-kruh-nas-svagdasnji-doraden-genomski/>)

Tehnologija i demokracija (3): Zlatno doba špijuniranja i nadziranja (<https://faktoGRAF.hr/2022/12/16/tehnologija-i-demokracija-3-zlatno-doba-spijuniranja-i-nadziranja/>)

NAJČITANIJE

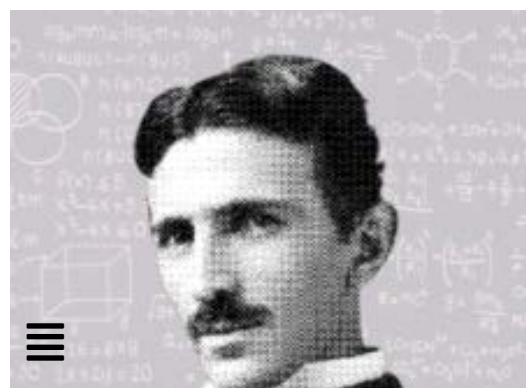
Ne, ova snimka nema nikakve veze s porazom Hrvatske od Argentine. Nastala je 2015. (<https://faktograf.hr/2022/12/15/ne-ova-snimka-nema-nikakve-veze-s-porazom-hrvatske-od-argentine-nastala-je-2015/>)
15 prosinca, 2022

(<https://faktograf.hr/2022/12/15/ne-ova-snimka-nema-nikakve-veze-s-porazom-hrvatske-od-argentine-nastala-je-2015/>)

Sindikalni rat preko leđa radnika Čistoće (<https://faktograf.hr/2022/12/16/sindikalni-rat-preko-leda-radnika-cistoce/>)
16 prosinca, 2022

(<https://faktograf.hr/2022/12/16/sindikalni-rat-preko-leda-radnika-cistoce/>)

Širi se video s dezinformacijama o izumima Nikole Tesle (<https://faktograf.hr/2022/11/21/siri-se-video-s-dezinformacijama-o-izumima-nikole-tesle/>)

21 studenoga, 2022

Prijavite se na F-žin, Faktografov newsletter

Vaša email adresa...

PRJJAVA

Prijavom pristajete na Uvjete korištenja (<https://www.getrevue.co/terms>) i Politiku privatnosti (<https://www.getrevue.co/privacy>).

PATITE NAS

IMPRESSUM

OLAWA

KONTAKTIRAJTE NAS

KORAVCI I DOPUNE

ČESTO POSTAVJANA PITANJA

Copyright 2022 © Faktograf

(<https://www.facebook.com/journalismproject/programs/third-party-fact-checking>)

(<https://seecheck.org/>)

(<https://ifcncodeofprinciples.poynter.org/profile/faktograf-udruga-za-informiranu-javnost>)

